

גם במלחמה נגד איראן: אירופה מפוצלת

וישראל צריכה להתייחס אליה בהתאם

written by | 06.03.2026 דויטש

כאשר ארצות הברית וישראל תקפו יעדים איראניים בשבת, התגובה האירופית הייתה כמעט צפויה מראש ולכן גם לא הפתיעה איש בישראל. האיחוד האירופי ורוב הממשלות במערב: גרמניה, בריטניה וצרפת, מיהרו לקרוא לריסון, לדה-אסקלציה ולפתרון דיפלומטי. ספרד, מצדה, מיהרה לגנות את התקיפה. במקביל, מדינות כמו צ'כיה, אלבניה והמדינות הבלטיות הביעו הבנה רבה יותר לצעד הישראלי עמדה שגם היא אינה מפתיעה למי שמכיר את מפת הפוליטיקה האירופית.

בעיני רבים בישראל, התגובות הללו מחזקות תפיסה מוכרת: אירופה או עוינת לישראל, או שאינה מסוגלת להבין את מציאות הביטחון שלה. אך המסקנה הזו מחמיצה את הנקודה המרכזית.

אירופה כיום אינה שחקן גיאופוליטי אחיד. מדובר ביבשת מפוצלת, שבה כל מדינה מעצבת יותר ויותר את מדיניות החוץ שלה לפי האינטרסים הלאומיים שלה, הפוליטיקה הפנימית והשיקולים הביטחוניים שלה.

עבור ממשלות אירופה, סדר העדיפויות ברור: ההשלכות האסטרטגיות של הפלישה הרוסית לאוקראינה, היחסים עם וושינגטון, שיקולי ביטחון אזוריים ולחצים פוליטיים פנימיים. רק לאחר כל אלה עולה גם סוגיית ישראל. כדי להבין את אירופה צריך להבין את סדר העדיפויות הזה.

מזרח אירופה: ביטחון לפני הכול

במדינות מרכז ומזרח אירופה פולין, צ'כיה, רומניה והמדינות הבלטיות התגובות לפעולה הישראלית נגד איראן היו לרוב מבינות יותר.

ההיסטוריה והגיאוגרפיה שלהן גורמות להן להיות מודעות במיוחד לאיומים מצד מעצמות עוינות, ובראשן רוסיה. מאז הפלישה לאוקראינה, מדינות אלו הגדילו משמעותית את תקציבי הביטחון שלהן ודחפו לחיזוק האגף המזרחי של נאט"ו.

ברבות מהן גם האוכלוסייה המוסלמית קטנה יחסית, ולכן הסכסוך הישראלי-פלסטיני אינו ממלא תפקיד מרכזי בפוליטיקה הפנימית כפי שקורה בחלק ממדינות מערב אירופה. מבחינתן, ישראל נראית לעיתים מוכרת: מדינת קו חזית המתמודדת עם שכנים עוינים ואיומי ביטחון מתמשכים.

גרמניה: מרכז הכובד של אירופה

גרמניה נותרה הכלכלה הגדולה והמדינה המשפיעה ביותר באירופה. בשל מורשת השואה, ממשלות גרמניה לדורותיהן מדגישות אחריות מיוחדת לביטחונה של ישראל. במקביל, ברלין מחויבת עמוקות לברית עם ארצות הברית וליציבות הטרנס-אטלנטית.

עם זאת, גם גרמניה מתמודדת עם לחצים פנימיים גוברים: אוכלוסייה מוסלמית גדולה, קיטוב סביב הסכסוך הישראלי-פלסטיני ועלייה באירועים אנטישמיים בתקופות של מתיחות במזרח התיכון.

לכן ברלין נדרשת לאזן בין האחריות ההיסטורית לישראל, הברית עם וושינגטון והיציבות הפוליטית בתוך המדינה.

מערב וצפון אירופה: פוליטיקה פנימית ולגלים

במדינות כמו צרפת, בריטניה, בלגיה, נורבגיה, דנמרק ושבדיה, סכסוכים במזרח התיכון גולשים לעיתים קרובות אל תוך הפוליטיקה הפנימית. קהילות מוסלמיות גדולות ופעילות פוליטית גורמות לכך שהסלמות בעזה או באזור מובילות במהירות להפגנות, למאבקים פוליטיים ולעיתים גם לעלייה באירועים אנטישמיים.

צרפת ובריטניה עדיין מבקשות להקרין השפעה דיפלומטית בינלאומית באמצעות שיח של משפט בינלאומי ורב-צדדיות. אך מאחורי הרטוריקה עומד לעיתים שיקול מעשי יותר: שמירה על יציבות פנימית כאשר מתיחות במזרח התיכון מציתה מתחים ברחובות.

המדינות הנורדיות, מצדן, ביססו לאורך השנים את השפעתן באמצעות סיוע בינלאומי ופעילות במוסדות כמו האו"ם² דבר שמשפיע גם על השיח שלהן בנוגע לסכסוכים במזרח התיכון. ברוב מערב אירופה, המדיניות כלפי ישראל מושפעת כיום לא פחות מהפוליטיקה הפנימית מאשר משיקולים גיאופוליטיים.

אידאולוגיה בספרד ובאירלנד

בחלק ממדינות אירופה, לאידאולוגיה יש משקל גדול במיוחד. השיח הפוליטי בספרד מציג יותר ויותר סכסוכים בינלאומיים דרך עדשה אנטי-קולוניאלית, שבה ישראל מתוארת לעיתים ככוח קולוניאלי.

אירלנד נעה בכיוון דומה, כאשר רטוריקה פוליטית משווה לא פעם בין הלאומיות הפלסטינית לבין מאבקה ההיסטורי של אירלנד לעצמאות. בשתי המדינות הללו, אידאולוגיה גוברת לעיתים על שיקולים גיאופוליטיים.

הפרגמטיים של הים התיכון

מדינות דרום אירופה³ כמו איטליה ויוון⁴ נוטות לבחון סכסוכים במזרח התיכון בעיקר דרך

הפריזמה של יציבות אזורית. שתיהן מודאגות במיוחד מנתיבי אנרגיה, מלחצי הגירה ומהסיכון להסלמה במזרח הים התיכון. כאשר האיום האיראני התקרב לאזור קפריסין, שתי המדינות הבהירו כי יהיו מוכנות להגן על ביטחון האזור, תוך קריאה להימנע מהסלמה.

אירופה מעבר לאיחוד האירופי

חשוב לזכור שהאיחוד האירופי אינו מדבר בשם כל אירופה ² ולעיתים מתקשה לדבר אפילו בשם כל חבריו. הונגריה, למשל, ערערה שוב ושוב על קונצנזוס אירופי בנושאים שונים, מהגירה ועד הצהרות לגבי ישראל ³ מבלי לספוג כמעט סנקציות משמעותיות מבריסל. המסר למדינות אחרות היה ברור.

במקביל, גם מדינות שאינן חלק מהאיחוד האירופי משחקות תפקיד חשוב בזירה הדיפלומטית של ישראל. אלבניה הייתה בין התומכות הברורות ביותר של ארצות הברית וישראל באירופה. סרביה היא דוגמה נוספת: מאז מתקפת חמאס ב-7 באוקטובר 2023, היא המדינה האירופית היחידה שסיפקה לישראל תחמושת.

המקרים הללו משקפים מגמה רחבה יותר: מפת הפוליטיקה האירופית נקבעת יותר ויותר על ידי החלטות לאומיות, ולא על ידי קונצנזוס יבשתי.

הלקח עבור ישראל

אירופה ממשיכה לדבר בשפה של רב-צדדיות וערכים משותפים. אך מתחת לרובד הרטורי מסתתרת יבשת מפולגת ⁴ בין אינטרסים לאומיים, פוליטיקה פנימית ושיקולים אסטרטגיים שונים.

עבור ישראל, הלקח ברור: יש לפעול מול מדינות אירופה אחת-אחת, ולא מול היבשת כגוש אחד. כל ממשלה מקבלת החלטות לפי האינטרסים שלה, ורבות מהמדינות יכולות להיות ⁵ ולעיתים הן אכן ⁶ שותפות וידידות של ישראל.

ההתפתחויות האחרונות ממחישות זאת היטב. גם המדינות שהשמיעו את הביקורת החריפה ביותר בתחילת האירועים אינן בהכרח נשארות בעמדה זו כאשר מופעל לחץ אסטרטגי אמריקאי וכאשר האינטרסים הביטחוניים שלהן נכנסים לתמונה. כך למשל ספרד ⁷ אחת המתנגדות הבולטות לפעולה נגד איראן ⁸ הודיעה כעת כי תאפשר לארצות הברית להשתמש בבסיסה הצבאיים ואף צפויה להצטרף לאיטליה וליוון בהגנה על קפריסין מפני הסלמה אזורית.

דוגמה זו ממחישה היטב את המציאות האירופית: הרבה הצהרות, אך מעט קו אסטרטגי משותף. אבל דבר אחד צריך להיות ברור: ישראל לא צריכה לחפש באירופה מצפן מוסרי קולקטיבי. ובאותה מידה, אין לה גם סיבה לחשוש מאיום של סנקציות אירופיות קולקטיביות. אירופה של היום פשוט מפוצלת מדי בשביל שני הדברים הללו.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.